

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Triinu Sepp

LASTEAIAÕPETAJATE KIRJELDUSED LASTE ESINEMISJULGUSE KOHTA JA
ÕPETAJATE VÕIMALUSED ESINEMISJULGUST KOOLIEELSES EAS KUJUNDADA

Bakalaureusetöö

Juhendaja: õp Ilona Võik

Tartu 2023

Kokkuvõte

Lasteaiaõpetajate kirjeldused laste esinemisjulguse kohta ja õpetajate võimalused esinemisjulgust koolieelses eas kujundada

Alusharidus laob vundamendi edasiseks eluks, seega on esinemisjulguse puhul tegemist oskusega, mida peaks arendama juba lasteaias. Eneseväljendusoskust ning sellega tihedalt seotud esinemisjulgust on võimalik arendada erinevate mänguliste tegevuste kaudu. Selle bakalaureusetöö uurimisprobleem oli, et pole teada, kuidas lasteaiaõpetajad efektiivselt ning süsteemselt toetavad ja kujundavad laste esinemisjulgust koolieelses eas. Töö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajate kirjelduste põhjal lasteaialaste esinemisjulguse kujundamise ja toetamise võimalusi. Uurimistöö oli kvalitatiivne, andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega seitsmelt lasteaiaõpetajalt. Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset sisuanalüüsi. Uurimuse käigus selgus, et lasteaiaõpetajad peavad esinemisjulguse kujundamist ja toetamist väga oluliseks ning kasutavad selleks erinevaid tegevusi ja võimalusi: näidendeid, tähtpäevade tähistamist, tagasisidet ning toetavat keskkonda.

Märksõnad: esinemisjulgus, esinemisjulguse toetamine ja kujundamine, draamaõpetus

Abstract

Early education lays the foundation for later life, so performing is a skill that should be developed in kindergarten. Self-expression and the closely related skills of presentation can be developed through a variety of playful activities. The research problem for this thesis was that it is not known how kindergarten teachers can effectively and systematically support and develop children's performing skills in pre-school. The aim of this thesis was to identify ways of shaping and supporting preschool children's performance skills, based on preschool teachers' descriptions. The research was qualitative, data was collected through semi-structured interviews with seven kindergarten teachers. Inductive content analysis was used to analyse the data. The study revealed that kindergarten teachers attach great importance to developing and supporting performance skills and use a variety of activities and opportunities to do so: plays, celebrations, feedback and a supportive environment.

Keywords: performing confidence, supporting and developing performing confidence, drama education

Sisukord

Kokkuvõte.....	2
Abstract.....	2
Sissejuhatus.....	4
Teoreetilised lähtekohad	5
Esinemisjulgus	5
Varasemad uuringud	6
Esinemisjulguse toetamise võimalused	6
Rollimäng.....	8
Draamaõpetus	8
Tagasiside esinemisele.....	9
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	9
Metoodika	10
Valim	10
Andmekogumine.....	11
Andmeanalüüs	12
Tulemused.....	13
Lasteaiaõpetajate kirjeldused esinemisvalmidusest ja -julgusest	13
<i>Esinemisjulgus</i>	13
<i>Esinemisjulgust mõjutavad tegurid</i>	14
<i>Esinemisjulguse olulisus</i>	14
<i>Muutused laste esinemisjulguses</i>	15
<i>Õpetaja esinemisjulgus</i>	15
Tegevused, mida lasteaiaõpetajad kasutavad, et kujundada lasteaialaste esinemisjulgust..	16
<i>Esinemisjulgust toetavad tegevused</i>	16
<i>Lasteaiasisesed ja -välised tegevused</i>	17
<i>Tagasiside esinemisele</i>	17
<i>Õppekava valdkonnad</i>	18
<i>Esinemisjulguse toetamist takistavad tegurid</i>	18

Uurimistöö kitsaskohad ja praktiline väärtus.....	21
Tänuõnad.....	22
Autorsuse kinnitus	22
Kasutatud kirjandus	24
Lisa 1. Intervjuu küsimused.....	27
Lisa 2. Väljavõte uurija päevikust	28

Sissejuhatus

Koolieelses eas pannakse alus indiviidi edasisele arengule. Üldoskuste hea arengutase on eelduseks teiste oskuste edasisel kujunemisel. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on sotsiaalsete oskuste juures kirjas, et 6-7aastane laps julgeb ja tahab suhelda ning selgitab oma seisukohti (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Õppekavas ei kajastu aga esinemisjulguse toetamine ei üldoskuste- ega valdkonnapõhiselt. Esimeses kooliastmes peaks juba keskenduma eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele (Põhikooli riiklik õppekava, 2011).

Alusharidus on määravaks vundamendiks lapse hakkamasaamisel koolis, elukestvas õppes osalemise ja tööalase konkurentsivõime jaoks. Lasteaias arenevad lapse motoorika, eneseväljendus, kujutlusvõime ning meeskonnatöö (Jabali, 2021; Öun *et al.*, 2020). Lasteaiaõpetajad peavad seega toetama laste sotsiaalsete oskuste arengut, viies läbi erinevaid tegevusi (Suurmaa, 2018), pakkuma neile esinemisvõimalusi ja -kogemusi.

Katriin Mägi (2020) magistrیتööst selgub, et esinemisioskuse arendamisest ja esinemisel tekkiva esinemisärevuse vähendamisest on teaduslikke materjale vähesel määral. Sama väide tuleb välja ka uurimusest, mille fookuseks oli uurida laste julgust (Santilli *et al.*, 2020). Monika Suurmaa magistrیتööst sotsiaalsete oskuste arendamise viiside ja võtete kohta selgub, et esinemisjulgust toetavateks tegevusteks lasteaias on erinevad üritused, kus esmalt on publikuks oma rühma lapsed, hiljem ka kogu lasteaed (Suurmaa, 2018). Paraku saavad sellisel juhul esinemisvõimaluse vähesed. Õpilased tunnevad oma eakaaslaste ees esinedes esinemisärevust ning madalamat enesekindlust (Smith & Sodano, 2011), seega oleks esinemiskogemust vaja kõikidele. Kõrgkooligi jõuab selliseid õppureid, kes on esimest korda publiku ees alles 20–21aastaselt (Prits, 2002). Vaja oleks toetada laste esinemisjulgust juba alushariduse perioodil.

Eelpool väljatoodu põhjal tõstatub uurimisprobleem: pole teada, kuidas lasteaiaõpetajad laste esinemisjulgust koolieelses eas efektiivselt kujundavad ja selle arengut järjekindlalt ja süsteemselt toetavad. Autorile teadaolevalt ei ole seda eraldi uuritud. Lähtuvalt sellest on bakalaureusetöö eesmärk selgitada lasteaiaõpetajate kirjelduste põhjal välja, milliseid tegevusi nad kasutavad, et toetada ja kujundada lasteaialaste esinemisjulgust. Töö koosneb neljast peatükist, kus esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade esinemisjulguse mõistest ning levinumatest tegevustest esinemisjulguse kujundamisel ja toetamisel. Teine peatükk kirjeldab uurimismetoodikat, kolmas peatükk annab ülevaate tulemustest ning neljas peatükk sisaldab arutlust.

Teoreetilised lähtekohad

Esinemisjulgus

Esinemine on inimese loomulik tegevus (Aedma, 2012). Esinemisjulgust on defineeritud kui publiku ette astumist ning informatsiooni edastamist, olles seejuures enesekindel (Vorderman, 2020). Hage (1994) toob välja, et hirm enne esinemist ei ole mingi väärnähtus, vaid selle olemasolu tõestab vastutust eelseisva suhtes. Järelikult ei pea taotlema hirmu täielikku kadumist, vaid tuleb õppida seda valitsema. Mõõdukas esinemisärevus hoiab meie meeled ärkvel. Kui esinemine on edukalt möödunud, tekitab see motivatsiooni ja võimaluse end kiita (Aedma, 2012).

Rohkem kasutatakse mõistet “esinemishirm” või “hirm esinemise ees”, millel on negatiivsem alatoon kui esinemisjulgusel, mille kohta on informatsiooni vähem. Esinemishirmu põhjusteks võivad olla negatiivne tagasiside ning emotsionaalne kogemus, vähene ettevalmistus kui ka isikuomadustest tulenevad mõjutused (Almazova *et al.*, 2017). Lasteaialapse hirm ja ärevus eelseisva soorituse ees mõjutavad tema sotsiaalseid ja kognitiivseid oskuseid, enesekindlust ning suhteid eakaaslastega. Toetamiseks ja kujundamiseks neid oskuseid on olulise tähtsusega lavastuste, rollimängude ning draamaõpetuse rakendamine lasteaias (Tombak, 2014; Zalta, 2006).

Esinemisjulgus ei ole oluline ainult paaril korral aastas, kui tuleb esitada emadepäeval luuletus või pidada kõne suurema rahva ees. Füüsiline, moraalne ja psühholoogiline julgus käivad käsikäes esinemisjulgusega (Santilli *et al.*, 2020). Loominguliste võimete arendamine on siin otsustava tähendusega. Julgemad lapsed oskavad kasutada toimetulekustrateegiaid kardetud stiimuli või olukorra ületamiseks, vähendades stiimuli või olukorraga seotud hirmu tajumist, olgu selleks kasvõi julgus paluda abi. Oluline on avada iga lapse loominguline võimekus varakult, sest see annab talle oskuse ja julguse tulevikus kaasa lüüa erinevates eluvaldkondades (Santilli *et al.*, 2020; Hein, 2014), võimaldades elada mitmekülgsemat elu täiskasvanuna.

Varasemad uuringud

Julgus avalikult esineda on pädevus, mida läheb igas eluvaldkonnas vaja. Varasemalt on uuritud, et esinemisärevust ning esinemisel tekkivaid tundeid on võimalik leevendada õpikoera kaasamisega. Lisaks selgus Mägi (2020) magistritöös, et ebamugavustunne seoses esinemisega on õpilaste seas märgatav ja tihti esinev probleem, mille leevendamiseks peavad

õpetajad leidma igapäevatoos võimalusi, kuidas seda toetada. Herbein jt (2018) on oma uuringus välja toonud, et koolitusel osalenud lapsed mitte ainult ei omandanud suuremat avaliku esinemise oskust, vaid suutsid paremini kohandada ka oskusi, et käituda asjakohaselt. Vanuse kasvades kasvab arusaam julgusest.

Santilli jt (2020) uuringus, mis pühendus 5-12aastaste laste psühholoogilisele, füüsilisele ning moraalsele julgusele, selgus, et lastega peaks rohkem praktiseerima erinevaid situatsioone ning arutlema julguse rolli riskantsete olukordadega toimetulekul nende igapäevaelus. Lisaks toodi välja, et lastele tuleks näidata videoklippe, multifilme või muid lugusid eakaaslastest, kes on edukalt toime tulnud olukorras, kus ei tohi mõelda hirmule, vaid peab olema julge. Julguse toetamine võiks aidata vähendada ka kiusamist (Santilli *et al.*, 2020). Järelikult on oluline leida erinevaid võimalusi, kuidas laste esinemisjulgust toetada, ning sellega tuleks alustada juba lasteaias.

Jabali uurimuse tulemusena on selgunud, et lapsevanemate seisukohast on pandeemia mõjutanud lasteaialaste psühholoogilist ja sotsiaalset vastupanu (Jabal, 2021). Samuti on täheldatud, et lastel ja noorukitel on pandeemia algusest saati sagenenud esinemisega seotud ärevus ning vähenenud suhtlemine eakaaslastega (Rothe *et al.*, 2021). Seega on oluline saada ülevaade ka sellest, mida on lasteaiaõpetajad tähele pannud laste suhtlemispädevuse muutuses ning kuidas õpetajad toetavad esinemisjulguse arendamist, sest need oskused on eluliselt vajalikud.

Esinemisjulguse toetamise võimalused

Lastele meeldivad loov- ja rollimängud, mis sarnanevad lavastuste ja esinemisega (Woolland, 2013). Iga laps tahab mingil määral esineda, sageli on selle nurjumise põhjuseks vähene esinemiskogemus, hirm ebaõnnestumise ees ning ebakindlus oma oskuste realiseerimisel (Paats & Gauk, 2002). Esinemisjulgust ei saavutata millegi muuga nii edukalt kui mängude ja harjutustega, mis arendavad just neid oskuseid, võimeid ja omadusi, mida on väikesele artistile vaja. Esinemisjulgust aitavad toetada erinevad lõdvestusharjutused, soojendused, tutvumismängud, sisseelamismängud, improvisatsioon ja dramatiseering, nukuteater ja jutustused (Hage, 1994; Raadik, 2001). Lisaks eelnimetatud võimalustele toetavad esinemisjulgust loov- ja fantaasiamängud, mälumängud, taju- ja orienteerumismängud, liikumismängud ning seltskonnamängud (Raadik, 2003; Swale 2020).

Herbein jt (2018) on välja toonud, et esinemisjulguse arendamiseks on olulised kõnearendus- ja suhtlemismängud. Jutustamise ülesanded on tuttavad juba algklassilastele

ning ka koolieelikutele. Selle ülesandega toime tulekuks on vaja teadmisi teemast, kuid kõige enam nõuab see verbaalseid oskuseid ning julgust avalikult esineda (Ballani, 2020). Ei ole võimalik hästi jutustada või esineda, kui puudub piisav sõnavara või on kesine lausemoodustusoskus. Raskused ladusa ja loogilise suulise eneseväljendusega muutuvad paraku tõsiseks probleemiks hilisemates kooliastmetes. Oluline on kuulata, mida laps ütleb, andes talle aega eneseväljenduseks, keskendudes sisule, mida ta väljendada soovib (Hallap & Padrik, 2008).

Lapse esinemisjulguse toetamisel ja arendamisel ei tohi sundida last, kes soovib kõrvaltvaatajaks jääda, vaid tuleb teda tasapisi julgutada osalema. Võib juhtuda, et paari kuu möödudes on laps juba valmis kaasa lööma, aga seniks ei tohiks last üksinda rühmaruumi jätta, kui teised esinemiseks harjutavad (Swale, 2020; Zachest, 2021). Arvestada tuleks lapse soovidega ning aidata tal väikeste sammude haaval enesekindlust kasvatada. Mõnikord on laps valmis esinema kellegagi koos (Zalta, 2006). Ühe võimalusena võib kasutada nukke või mõnda mänguasja, õpetades lapsele nukumänguoskusi, sest nii saab laps talle tutvustada näitekunstivõtteid ilma teda ebamugavasse olukorda panemata. Laps, kes ei soovi kaaslaste ees esineda, tunneb ennast kindlamalt, kui kõnelejaks on nukk, mitte tema ise. Laps tunneb, et tähelepanu on nukul, mitte temal. Ka see laps, kes teiste näitlemist või esinemist ainult jälgib, omandab kasulikke oskusi. Kõige olulisem on anda lapsele aega (Zachest, 2021).

Sihipärast esinemisjulguse toetamist saab alustada juba väikeste lastega. Sellises vanuses lapsed iseseisvalt veel teksti ei esita, kuid raamatute lugemise käigus areneb laste emotsionaalsus ja ilmekus. Koolieelses eas lastega saab mängida teatrit, teha etendusi ja kontserte. Eesmärgiks on anda palju kogemusi ja esinemisvõimalusi. Ühelt poolt annab see esinemisjulgust ning teisalt õpivad lapsed teisi kuulama, vaatama ja jälgima (Paats & Gauk, 2002; Santilli *et al.*, 2020). Üheks heaks võimaluseks, kus lapsed saavad loovalt ja mänguliselt tegutseda, samas arendades oma suhtluspädevust ja esinemisjulgust, on rollimäng.

Rollimäng

Rollimängu nimetatakse sotsiodraama-mänguks. Seda peetakse draamaõpetuse kõige tavapärasemaks võtteks (Hein, 2014). Rollimäng tähendab, et lapsed võtavad endale mingi rolli ning toimetavad kellegi teisena iseenda algatatud mängusituatsioonis (Zachest, 2021). Rollimäng toetab laste sotsiaalseid oskuseid, positiivseid suhteid eakaaslastega, loovust,

mõtlemist ning võimaldab saada uusi akadeemilisi teadmisi (Jaggy *et al.*, 2023; Niilo & Kikas, 2008), sealjuures arendades esinemisjulgust ja -kogemust.

Oluline osa rollimängudes on ka lasteaiaõpetajal, kes peaks pöörama tähelepanu rollimängus aset leidvale dialoogile, et toetada laste omavahelist suhtlemist nii käitumise kui ka eneseväljenduse poole pealt (Hallap & Padrik, 2008; Zachest, 2021). Rollimängu jälgiv õpetaja õpib samas lapsi rohkem tundma ning tajub nende tugevaid ja arendamist vajavaid külgi. Lastel peab olema võimalus mängida neid rolle, mida nad soovivad. Nii laieneb nende sõnavara ja arenevad oskused probleeme lahendada, uusi ideid välja pakkuda ning õppida teisi kuulama (Woolland, 2013). Sellised oskused on äärmiselt olulised esinemisjulguse kujunemisel. Lisaks rollimängule, mille aluseks koolieelses eas on enamasti erinevate elukutsete õppimine, kasutatakse ühe võimalusena esinemisjulguse toetamisel ka draamaõpetust, mis põhineb tuttavatel muinasjuttudel ja tekstidel.

Draamaõpetus

Draamaõpetus on loovusõpetus, kus on oluline protsess ning selle käigus omandatud kogemused, mitte tulemus. Põhirõhk draamakasvatuses on tuttavate tekstide reprodutseerimisel (Pill, 2014). Suhtlemisoscuse toetamiseks sobivad hästi lühijuttude dramatiseeringud ehk läbimängimised. Kasutada võiks erinevaid tekste: muinasjutte, luuletusi ja näidendeid (Hallap & Padrik, 2008). Draamaõpetus mudilaseas on seotud kõigi väikelaste tegevustega: riimid, laulud, “järgne mulle” mängud, kogu rühma pantomiimid ja liikumistegevused. Hein (2014) toob välja, et loo jutustamine draamaelemendina on üks kõige lihtsamaid võtteid, mida kasutada lasteaialastega. Draamaõpetus on üheks võimaluseks tutvustada lastele draama elemente - lasta lastel esitada mõni lugu või jutustada muinasjuttu, kasutades helide jäljendamist kas hääle või instrumendiga ning rekvisiitide kasutamist (Woolland, 2013). Lõbusas õhkkonnas omandavad lapsed paremini uusi teadmisi ning oskuseid (Swale, 2020; Zalta, 2006).

Laste draamaõpe võimaldab neil vajalikke oskuseid arendada hirmuvabas ja turvalises keskkonnas, kus üheskoos näitlemine muudab lapsed sallivamaks ja paneb üksteisest lugu pidama (Zachest, 2021). Draamaõpetus toetab ka lapse füüsilist enesekontrolli. Eriti on sellest kasu ebakindlatel lastel, kes parema meelega matkivad oma rühmakaaslast ja jõuavad selle kaudu eneseusalduse ning neile ainuomase eneseväljenduseni (Pill, 2014). Ka lapsi, kes matkivad esialgu ainult eakaaslast, tuleb tunnustada positiivse tagasisidega.

Tagasiside esinemisele

Koolieelses eas on lapsed väga vastuvõtlikud sellele, mida teised nende kohta arvavad ja ütlevad. Lasteaia esimestel aastatel on oluline õpetaja ning see, millist tagasisidet ta lapse kohta annab (Nugin, 2005). Kõige paremini saab inimest arendada teda tunnustades ja julgustades (Hage, 1994). Kindlasti ei tohiks kritiseerida nende oskamatuses ja kogenumatuses tulenevaid vigu. Pidurdada ei tohiks laste fantaasiat ega suruda peale oma arvamust. Raadik toob välja, et pigem tuleks olla lastele võrdseteks mängupartneriteks, sest isikliku eeskujuga suudetakse tihtipeale vajalikke oskuseid veel paremini edasi anda kui sõnalise seletusega (Raadik, 2001). Heasoovlik tagasiside nagu “see oli väga ilmekas, aga püüa rohkem näoga publiku poole olla, et ilusast luuletusest midagi kaotsi ei läheks” motiveerib last rohkem kui tagasiside, milles tuuakse välja, mis esinedes valesti läks (Swale, 2020). Õpetaja usk lapse edusse annab lapsele lootust. Lasteaialastele tuleb sisendada kindlustunnet, olla tema jaoks olemas kogu esinemise vältel, naeratades julgustavalt, noogutades või tehes liigutusi kaasa (Woolfson, 2004). Tagasiside esinemisele mõjutab lapse edasist julgust ning enesekindlust järgmistel esinemistel.

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleem on järgmine: pole teada, millistel viisidel lasteaiaõpetajad arendavad ja toetavad lasteaialaste esinemisjulgust. Lähtuvalt sellest on bakalaureusetöö eesmärk välja selgitada lasteaiaõpetajate kirjelduste põhjal, milliseid tegevusi tehakse, et toetada ja kujundada lasteaialaste esinemisjulgust. Lähtuvalt eesmärgist püstitati järgmised küsimused:

1. Kuidas lasteaiaõpetajad kirjeldavad esinemisvalmidust ja -julgust?
2. Kuidas lasteaiaõpetajad kirjeldavad tegevusi, mis kujundavad lasteaialaste esinemisjulgust?

Metoodika

Bakalaureusetöös on kasutatud kvalitatiivset uurimisviisi. Lähtuvalt töö eesmärgist võimaldab antud uurimisviis koguda kõige mitmekülgsemat materjali, saada täpsemat ja sisukamat informatsiooni, mis omakorda võimaldab arutleda tekkinud mõtete ja küsimuste üle (Õunapuu, 2014). Andmete kogumise meetodina on kasutatud intervjuud. See annab

võimaluse laiendada teemat ning intervjueeritav saab rohkem põhjendada enda seisukohti ja kogemusi, sest kvalitatiivse uurimistöö lähtekoht on tegelikkuse kirjeldamine, kus ennekõike püütakse leida tõsiasju, selle asemel et tõestada olemasolevaid fakte (Silverman, 2016). Kuna uuriti lasteaiaõpetajate kirjeldusi ja tegevusi, siis antud informatsiooni ei oleks arvuliselt väljendada otstarbekas, seega valiti kvalitatiivne uurimismeetod.

Valim

Uurimuses kasutati mugavusvalimi põhimõtteid ehk uuringus osalesid need lasteaiaõpetajad, kellel oli töö autoril eelnevalt kontakt olemas. Peamine intervjueeritavate valiku kriteerium oli töös, et vastajad oleksid tegevõpetajad, kelle tööstaaž on vähemalt kolm või enam aastat. Teisi kriteeriume valimi valikus ei olnud. Enne uurimuse läbiviimist küsiti nõusolek e-kirja teel lasteaiaõpetajalt, kus tutvustati bakalaureusetöö teemat, eesmärke ja uurimisküsimusi. Selles uuringus osales seitse lasteaiaõpetajat, kellest kaks töötavad Tartu erinevates lasteaedades ning viis Tallinna lasteaedades. Tallinna ühest lasteaiast osales kaks õpetajat. Osalejate tööstaaž lasteaiaõpetajana jäi vahemikku 6-55 aastat. Kõik intervjueeritavad olid erialase kõrgharidusega. Kõik osalejad olid naissoost. Õpetajate nimede asemel on antud töös kasutatud pseudonüüme, et tagada nende anonüümsus (tabel 1).

Tabel 1. Valimisse kuuluvate lasteaiaõpetajate andmed

Pseudonüüm	Rühm	Töökogemus lasteaiaõpetajana (aastates)
Janne	6-7aastased	55 aastat
Tiiu	3-7aastased	52 aastat
Aino	3-7aastased (tasandusrühm)	37 aastat
Eve	2-3aastased	12 aastat
Siiri	4-6aastased	12 aastat
Kati	3-4aastased	11 aastat
Riina	5-6aastased	6 aastat

Andmekogumine

Lähtuvalt bakalaureusetöö uurimisviisist koguti andmeid poolstruktureeritud intervjuudega. Antud meetod võimaldas intervjuerijal sekkuda rohkem intervjuusse ehk küsida lisaküsimusi, täpsustada küsimuse sisu ja vastust ning andis võimaluse intervjueritaval rääkida oma näidete ja kogemuste põhjal (Silverman, 2016; Öunapuu, 2014). Küsimuste koostamisel lähtuti bakalaureusetöö eesmärgist ja uurimisküsimustest. Intervjuu koosnes kolmest taustaküsimusest, kaheteistkümnest põhiküsimusest ning kolmest lõpuküsimusest (lisa 1). Enne intervjuud anti intervjueritavale väljavõtte Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, mis sisaldas 6-7aastase lapse arengu eeldatavaid tulemusi seitsmes valdkonnas. Väljavõtte eesmärgiks oli toetada intervjueritavaid küsimustele vastamisel, lisaks puudutas üks uurimisküsimus õppekava valdkondasid, mida autor ei eeldanud, et vastajad peast peaksid teadma.

Kõik intervjuud viidi läbi intervjueritava töökohas ehk lasteaias. Autor viis läbi ühe prooviintervjuu, et vajadusel täiendada küsimusi ning märgata kitsaskohti. Prooviintervjuu järel tehti kahes küsimuses sõnalisi muudatusi, et intervjueritaval oleks kergem küsimuse sisu mõista. Prooviintervjuu andmeid on töös kasutatud. Andmeid koguti ajavahemikul 3.-19. aprill 2023. Intervjuude keskmine kestus oli 30 minutit. Kõige lühem intervjuu kestis 21 minutit ning kõige pikem 54 minutit. Intervjuu alguses tutvustati intervjueritavale uurimuse sisu ja eesmärgi. Enne intervjuu algust tutvustas autor, kuidas on tagatud konfidentsiaalsus ehk bakalaureusetöös vastaja nime ei avaldata, ning küsis luba intervjuu salvestamiseks. Intervjuud salvestati diktofoniga ning hiljem transkribeeriti. Intervjuude lõpus tänas töö autor kõiki osalejaid. Autor pakkus võimaluse intervjueritavatel tutvuda transkribeeritud materjaliga ning soovi korral seda täiendada, ükski uurimuses osaleja seda ei soovinud. Samuti ei avaldatud huvi uurimuse tulemustega tutvumise vastu, kui töö on valmis.

Andmeanalüüs

Intervjuude transkribeerimise lihtsustamiseks kasutati veebipõhist transkriptsiooni keskkonda (<https://tekstiks.ee/>), kuhu laaditi üles helifailid, mille tulemusena saadi transkribeeritud tekstide failid. Kõik failid tuli siiski üle kuulata ja teha parandusi, kuna automaatne transkriptsioon ei olnud täpne ning laused jäid arusaamatuks. Iga transkriptsiooni koostamine võttis keskmiselt aega umbes 5 tundi. Transkribeeritud teksti maht kokku on 70 lehekülge

(kirjastiil Times New Roman, tähesuurus 12, reavahe 1,5). Keskmiselt tuli transkriptsiooni 8,75 lehekülge intervjuu kohta. Kokku oli 7 transkribeeritud intervjuud. Peale transkribeerimist alustati andmete analüüsimist. Andmeid analüüsiti kvalitatiivset sisuanalüüsi toetavas andmeanalüüsi QCMap keskkonnas. Analüüsimisel on kasutatud kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab kogutud andmete põhjal teha üldistusi ehk liikuda üksikult üldisele (Õunapuu, 2014) ning mida on hea kasutada, kui olemasolevaid uuringuid on antud teema kohta vähe (Vears & Gillam, 2022). Andmete analüüsimiseks kodeeriti kõik intervjuud. Kodeerimine toimus kahe uurimisküsimuse alusel leidmaks tähenduslikke tekstiosi.

Koodide kontrollimiseks kasutati kaaskodeerija abi, kes kodeeris neli transkriptsiooni. Kaaskodeerija oli uurimusega mitteseotud isik. Pärast võrdlesid töö autor ja kaaskodeerija nelja transkribeeritud teksti koode. Võrdluse tulemusena kustutati kolm koodi ning ühendati neli koodi omavahel. Koodide kategoriseerimise tulemusena moodustus 2 peakategooriat, 9 alakategooriat ning kokku oli erinevaid koode 18.

Töö autor pidas bakalaureusetöö valmimise jooksul elektroonilist uurijapäevikut, et uurimuse käigus tekkinud emotsioonid ja mõtted kirja panna ning analüüsida ja parandada enda intervjuueerimisoskust. Tänu uurijapäeviku pidamisele paranesid autori oskused ning enesekindlus intervjuu läbiviimisel. Näiteks küsis julgemalt lisaküsimusi ning jälgis, et küsimused ei oleks liiga pikad ja keerulised. Näide uurijapäevikust on esitatud lisas nr 2.

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada lasteaiaõpetajate kirjelduste põhjal, milliseid tegevusi nad kasutavad, et toetada ja kujundada lasteaialaste esinemisjulgust. Tulemused on esitatud uurimisküsimuste kaupa. Uurimisküsimuse juures on välja toodud tekkinud peakategooria ja alakategooriad, mida ilmestavad väljavõtted transkriptsioonist. Tsitaadid on esitatud kaldkirjas ning välja jäetud osa on asendatud ümarsulgude vahel kolme punktiga: (...).

Lasteaiaõpetajate kirjeldused esinemisvalmidusest ja -julgusest

Järgnevalt on antud ülevaade uurimisküsimuse “Kuidas lasteaiaõpetajad kirjeldavad esinemisvalmidust ja -julgust?” kohta. Andmeanalüüsil saadi 1 peakategooria ja 4 alakategooriat. Tulemused on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Esimese uurimisküsimuse andmeanalüüsil eristunud kategooriad

Peakategooria	Alakategooria
Esinemisjulgus	Esinemisjulgust mõjutavad tegurid
	Esinemisjulguse olulisus
	Muutused laste esinemisjulguses
	Õpetaja esinemisjulgus

Esinemisjulgus

Lasteaiaõpetajad tõid intervjuudes välja, et esinemisjulgus tähendab enda väljendamist - esinemist, sõnavõttu, julgust öelda, rääkida ja näidata ennast nii tuttavate kui ka võõraste ees. Peale avaliku esinemise toodi välja ka kunstilised esinemised nagu näidendid, laulmine ja luuletuste lugemine. Õpetajate jaoks on esinemisjulgus oskuse või õpitud tegevuse esitamine. Üks õpetaja lisas, et esinemisjulgus on ka ilmekus.

See, kui laps julgeb midagi öelda teiste inimeste ees või teha midagi, ta ei tunne sellest kartust või häbi (...). Ma arvan, et see ongi esinemisjulgus, ta julgeb ennast väljendada. (Kati)

Esinemisjulgus minu jaoks on see, kui ma lähengi avatud meelega, ma lähen julgelt, ma lähen enesekindlalt, rõõmsalt teiste ette. Ma tean, millest ma räägin või millega ma hakkan esinema. Siis see juba ongi minu meelest esinemisjulgus. (Eve)

Esinemisjulgust mõjutavad tegurid

Peamiseks mõjutavaks teguriks tõid neli õpetajat seitsmest välja lapse isikuomadused ja iseloomu. Siinkohal toodi selgituseks enesehinnang, temperament ehk “mõni laps ongi kohe esineja tüüpi” ning vastupidiselt ka “väga tagasihoidlik ning kinnine laps”. Kolm õpetajat mainisid, et esinemisjulgust ja -valmidust mõjutab keskkond. Samuti peeti oluliseks

mõjutavaks teguriks esmast esinemiskogemust. Intervjueeritavad lisasid ka tagasiside mõju, toodi välja nii positiivne kui ka negatiivne tagasiside. Positiivse tagasiside näideteks toodi tunnustamine, premeerimine kleepsudega ning kiitmine lapsevanemale. Negatiivseks tagasisideks peeti õpetaja enda käitumist: silmapööritust, žesti, kritiseerivaid kommentaare.

Hirm eksida näiteks, kui tal ei ole lubatud eksida seal, et ta ajab seal sõnu sassi või mida iganes, siis see ka kindlasti takistab. (Aino)

Samas kui kodus, vanemad (...) suruvad last alla või ei kuula teda või ei pane tähele, sealt juba tuleb selline pigem negatiivne kogemus. Oh, minu jutt ei olegi oluline, mis ma ikka räägin, mis ma ikka esinen või kui öeldakse, et sina räägid siis, kui kana pissib, onju. See laps ei peagi rääkima. (Eve)

Esinemisjulguse olulisus

Kõik õpetajad ütlesid, et esinemisjulgus on oluline ja hea omadus, mida elus hakkama saamisel läheb vaja. Näideteks toodi nii hommikuringis ja koolis vastamine kui ka tööturul edukas olemine. Kaks õpetajat tõid välja, et esinemisjulguse kujundamine ja toetamine on juba sellepärast oluline, et laps julgeks küsida abi. Ühe õpetaja arvates on oluline, et laps saaks lasteaiast piisava pagasi esinemisvalmidust, sest see mõjutab lapse sotsiaalseid oskuseid ning enesekindlust edaspidises elus.

Ikka oluliseks, elus on vaja, et hakkama saada, seal kõigest vaba eluga. Et ta julgeb täiskasvanu poole pöörduda, kui abi on vaja või mida iganes. Elus on seda vaja. Näiteks küsida müüja või kassapidaja käest midagi. (Janne)

Eks ta on ikka oluline küll, sellepärast et meie elu ei ole ju nii, et mina olen üksipäini. Ja igalühel tuleb ette selliseid situatsioone, kus sa pead üksi rääkima, ütleme kasvõi ka koolitunnis pead vastama, see on ka esinemine (...), kui sul see esimene kogemus on jama, siis ta võib minna edasi ka niimoodi, et ta laps enam ei julge. (Tiiu)

Muutused laste esinemisjulguses

Intervjueeritavatest õpetajatest neli ütlesid, et nende arvamusel ja kogemusel on lapsed läinud ajaga julgemaks ning näitavad rohkem soovi esinemiseks. Üks õpetaja tõi välja, et lastel on rohkem võimalusi esinemiseks ning improviseerimiseks võrreldes varasema ajaga. Kaks õpetajat tõid esinemisjulguse suurenemise ja soovi põhjuseks laste tähelepanuvajaduse kasvu.

Siiski kolm õpetajat ei ole märganud laste esinemisjulguses muutusi, vaid pigem on igas rühmas olnud säravamaid ning ka tagasihoidlikke lapsi võrdselt. Kõik seitse intervjuueeritavat tõid aga välja, et COVID-19 pandeemia laste esinemisjulgust ei ole mõjutanud. Mitme õpetaja vastustest jäi kõlama, et lapsed on rohkem enesekriitilisemad. Väite selgituseks toodi, et lapsed on hirmudega puntras, eksimishirm on suurem ning lapsed tahavad asju perfektselt teha ega suuda leppida kehvema tulemusega.

Minu meelest minu aastate jooksul on pigem julgemaks läinud, üleüldises mõttes ka, lastel on üleüldine ütlemisjulgus tekkinud, mis on iseenesest väga positiivne. Ja see peegeldub tegelikult esinemistes ka näiteks. (Eve)

Lapsed on julgemaks küll läinud. Nad tahavad rohkem ennast näidata. (...). Tahavad rohkem tähelepanu saada. (Janne)

Õpetaja esinemisjulgus

Tähelepanu väärrib intervjuudest selgunud asjaolu, et ükski intervjuueeritud õpetajatest ei naudi esinemist. Toodi välja, et tänu lasteaias töötamisele on arenenud esinemisjulgus ja -oskused ning lastega koos esinedes hirmu ei tunta, kuid see ei ole tegevus, mida nauditakse. Mõjutava põhjusena mainisid kolm õpetajat halba lapseõlve kogemust seoses eneseväljendusega.

Mina üldiselt pole olnud kunagi mingi esinejatüüp. (Aino)

Mina ise kooliajal väga pelgasin klassi ees kasvõi vastamas käimist. Ega ma praegu ka ei armasta seda suure grupi ees olemist. (Siiri)

Tegevused, mida lasteaiasõpetajad kasutavad, et kujundada lasteaiaste esinemisjulgust

Järgnevalt on antud ülevaate uurimisküsimuse “Kuidas lasteaiasõpetajad kirjeldavad tegevusi, mis kujundavad lasteaiaste esinemisjulgust?” kohta. Andmeanalüüsil saadi 1 peakategooria ja 4 alakategooriat.

Tabel 3. Teise uurimisküsimuse andmeanalüüsil eristunud kategooriad

Peakategooria	Alakategooria
Tegevused, mis toetavad esinemisjulgust	Lasteaiasisesed ja -välised tegevused
	Tagasiside esinemisele
	Õppekava valdkonnad
	Esinemisjulguse toetamist takistavad tegurid

Esinemisjulgust toetavad tegevused

Küsimusele esinemisjulguse kujundamise ja toetamise võimaluste ning tegevuste kohta vastati pigem ühtselt ehk nimetatud tegevused kattusid. Intervjueeritavad õpetajad tõid välja erinevaid tegevusi, millest kujunes neli alakategooriat: lasteaiasisesed ja -välised tegevused, tagasiside, õppekava valdkonnad ja esinemisjulguse toetamist takistavad tegurid.

Intervjuudest selgus, et ükski vastanutest ei planeeri teadlikult ega kindla eesmärgiga toetada just esinemisjulgust, vaid see tuleb tegevuste käigus loomulikult.

Väikeste sammukeste kaupa, et kui alguses räägib võib-olla hästi vaikselt seal hommikuringis, ma siis ütlen, et olen nii kaugel sinust, ma ei kuule sind, proovi natuke kõvemini. (Siiri)

Vaevalt, et ma seda päris teadlikult teen (...), kindlasti ma soosin seda selles mõttes, et toetan, kui on näha, et nüüd hakkab midagi sealt tulema, aga teadlikult ilmselt mitte. (Aino)

Lasteaiasisesed ja -välised tegevused

Kõik intervjueeritavad mainisid nii lasteaiasiseseid kui ka väljaspool lasteaeda toimuvaid tegevusi ja üritusi, mis toetavad ja kujundavad laste esinemisjulgust. Populaarsemateks rühma- ning lasteaiasisesteks tegevusteks olid näidendid ning lavastused, spordipäev, emade- ja isadepäev, jõulupeod, vaba lava või mikrofon, rollimängud ning hommikuringis tegutsemine. Mitme intervjueeritava poolt nimetati veel aabitsapidu, vabamängu ja lasteaiasisest luulekonkurssi. Lisaks osaleb üks vastanutest lastega erinevatel joonistusvõistlustel, sest lapsed on keelelise vaegusega. Üks õpetaja tõi välja, et esinemisjulguse kujundamiseks ja toetamiseks saab neil iga nädal olla rühmas keegi korrapidaja.

Väljaspool lasteaeda toimuvateks tegevusteks toodi etlemiskonkurss “Emakeele kaunis kõla”, filmifestival, Vabaõhumuuseumis toimuvatel mardi- ja kadripäevadel osalemine, Tallinna Kanutiaia teatrifestival.

Hommikuringis on oma nime ütlemine, oma vanuse ütlemine, et kõige lihtsamatest asjadest, mida laps teab iseenda kohta, et sellega saab juba hakata esinemisjulgust kujundama. (Siiri)

Õpime luuletust parasjagu ja siis õpetaja abi tuleb vaatama-kuulama (...), igaüks räägib hommikuringis oma uudistest, igaüks räägib (...), näitab mingisuguse harjutuse, jälle esinemisoskus. Julgus näidata teistele. (Eve)

Tagasiside esinemisele

Ühe aspektina esinemisjulguse toetamises ja kujundamises töid vastajad välja tagasiside. Intervjueeritavad nimetasid oluliseks positiivset, sisukat tagasisidet nii rühmakaaslastelt kui täiskasvanult. Üks õpetaja pidas positiivset tagasisidet ning peegeldamist kõige olulisemaks esinemisjulgust toetavaks teguriks, mis lisaks motiveerib last. Üks intervjueeritav tõi välja, et positiivne tagasiside on kindlasti ka stiimuliks ja tunnustuseks nii lapsele kui tema vanematele.

Peegeldan teda tagasi. (Kati)

Tagasiside peab olema ikkagi pigem positiivne (...). Esialgu vähemalt neid positiivsed emotsioone ja siis pärast võib tasapisi, kui tal juba see julgus on kasvanud, siis võib hakata juba natuke rohkem nõudma. (Aino)

Õppekava valdkonnad

Küsimusele esinemisjulguse kujundamisest õppekava valdkondade kaupa töid kõik seitse intervjueeritavat välja, et esinemisjulgust toetatakse kõige rohkem *keele ja kõne valdkonnas*. Neli vastanutest nimetasid ka *muusikat* ning *liikumist*, kuid mainisid lisaks, et seda kujundab vastav õpetaja. Kaks õpetajat töid välja ka valdkonna *mina ja keskkond*. Teiste valdkondade puhul jäid intervjueeritavad mõtlema ning ei osanud vastata. Kolm õpetajat lisisid, et kindlasti võiks õppekava valdkondasid rohkem esinemisjulguse kujundamise ja toetamisega lõimida.

Keel ja kõne kindlasti. Luuletuste õppimine ja teistele ettekandmine, siis muusikas saavad lapsed võimaluse seal küll mikrofoniga laulda, solistid olla. (Siiri)

Mina ja keskkond, eks see on ka esinemine kui sa oskad viisakalt tänaval käia. (Tiiu)

Esinemisjulguse toetamist takistavad tegurid

Küsimusele esinemisjulgust takistavate tegurite kohta töid viis õpetajat seitsmest välja ajapuuduse. Lisaks mainiti tihedat päevakava ning suurt laste arvu rühmas. Üks õpetaja nimetas lisaks ajapuudusele ka juhtkonna ükskõiksust ning negatiivset suhtumist pakutavatesse üritustesse. Kaks õpetajat ütlesid, et takistavaid tegureid ei ole.

Kui kohalkäimine on väga hea, siis siis ei jõuagi personaalselt igale ühele seda esinemisvõimalust anda (...), ajaline ressurs on nii väike. (Siiri)

Aega ei ole. Lisaks sellele kõigele, eks ju, et meil on need esinemised, on ka igasugused muud käimised. (Janne)

Kokkuvõtvalt kasutavad uurimuses osalenud lasteaiaõpetajad erinevaid tegevusi, et toetada ja kujundada lasteaialaste esinemisjulgust. Populaarsemateks tegevusteks olid näidendid ja lavastused, rühmasisesed esinemised, tähtpäevade nagu jõulude, emade- ja isadepäeva tähistamine ning konkursid. Kõikide nimetatud tegevuste üheks eesmärgiks peeti esinemisvalmiduse ja -julguse toetamist, sest see mängib tähtsat rolli lapse edasisel kooli- ja eluteel.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate kirjelduste põhjal, milliseid tegevusi nad kasutavad, et toetada ja kujundada lasteaialaste esinemisjulgust. Eesmärgist lähtuvalt püstitati kaks uurimisküsimust, mis võeti aluseks intervjuu küsimuste koostamisel. Järgnevalt on arutletud uurimistöö peamiste tulemuste üle.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, kuidas lasteaiaõpetajad kirjeldavad esinemisvalmidust ja -julgust. Selgus, et lasteaiaõpetajad peavad esinemisjulgust väga oluliseks, sest elus hakkama saamiseks on see vajalik omadus nii lapse- kui täiskasvanueas. Esinemisvalmidust ja -julgust kirjeldasid õpetajad kui valmisolekut teiste ees rääkida, näidata õpitut oskusi ja küsida abi, kõike seda enesekindlalt ja avatud meeltega. Õpetajate arvamused ühtivad ka teooriaga, kus esinemisjulgust on defineeritud kui publiku ette astumist

ning informatsiooni edastamist (Vorderman, 2020). Aedma (2012) on välja toonud, et esinemine on loomulik tegevus ning mõõdukas esinemisärevus hoiab meeled ärkvel, positiivne esinemiskogemus tekitab motivatsiooni. Lapsed, kes on julgemad, oskavad kasutada toimetulekustrateegiaid, olgu selleks kasvõi julgus paluda abi. Oluline on toetada iga lapse loomingulist võimekust varakult, sest see annab talle oskuse ja julguse tulevikus kaasa lüüa erinevates eluvaldkondades - seega elada mitmekülgsemat elu (Hein, 2014; Santilli *et al.*). Sellega seonduvalt saab järeldada, et lasteaiaõpetajad on teadlikud esinemisjulguse toetamise ja kujundamise olulisusest, rakendades selleks efektiivselt erinevaid võimalusi ning meetodeid.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada, kuidas lasteaiaõpetajad kirjeldavad tegevusi, mis kujundavad lasteaialaste esinemisjulgust. Toetavate tegevustena toodi välja erinevaid lasteaiaasiseseid ning väljaspool toimuvaid üritusi: hommikuring, tähtpäevade tähistamised, näidendite ja lavastuste tegemine ning nendega esinemine teistele lasteaiarühmadele kui ka vanematele, luulekonkursid, spordivõistlused ning joonistusvõistlused. Lisaks toodi olulise toetava tegurina välja positiivne tagasiside esinemisele. Intervjueeritud õpetajate näited tegevustest ühtivad ka osati Suurmaa (2018) magistritöö tulemusega, kus ühe esinemisoscuse arendamisviisina on välja toodud hommikuring, mis võimaldab lastel teiste ees oma mõtteid ja arvamusi avaldada. Esinemisjulguse arendamisel ja kujundamisel on määrava tähtsusega ka näidendite ja lavastuste tegemine, mis toetab positiivselt lapse minapilti, sotsiaalseid oskuseid ning teadmisi elust (Tombak, 2014; Woolland, 2013). Lisaks eelnevale toetab intervjueeritavate näidet tagasisidest teooria, kus on välja toodud, et heasoovlik tagasiside motiveerib last rohkem kui tagasiside, milles rõhutatakse esinemises valesti läinud aspekte (Swale, 2020). Seega võib järeldada, et õpetajad on teadlikud tegevustest, mis toetavad ja kujundavad lasteaialaste esinemisjulgust. Samuti töid õpetajad näiteid erinevatest tegevustest ning üritustest, mida nad rakendavad ning millest osa võtavad, seega võib järeldada, et lasteaialapsed saavad lasteaiast hea pagasi esinemisvalmidust ja -julgust, et edukalt toime tulla edaspidises elus.

Olulist tähelepanu väärrib ka tulemus, et intervjueeritavate arvamusel on lapsed muutunud julgemaks ehk näitavad rohkem soovi esinemiseks ja suhtlemiseks. Lisaks töid kõik seitse intervjueeritavat välja, et COVID-19 pandeemia laste esinemisjulgust ei ole mõjutanud. Antud uurimistöö tulemus satub vastuollu varasemate uuringutega. Rothe jt (2021) on oma uurimuses täheldanud, et lastel ja noorukitel on pandeemia algusest saati sagenenud esinemisega seotud ärevus ning vähenenud suhtlemine eakaaslastega. Sarnase tulemuse sai ka Duran (2021) oma uuringus, kus toodi välja, et sagenenud on lasteaialaste

ärevus ning hirm eelseisvate tegevuste ees. Samuti on Jabali (2021) uurimuse tulemusena selgunud, et lapsevanemate seisukohast on pandeemia mõjutanud lasteaialaste psühholoogilist ja sotsiaalset vastupanu. Ilmselt saab antud tulemuste erinevusi põhjendada sellega, et uurimuses osalenud intervjuueeritavad õpetajad tegid kõik endast oleneva, et toetada laste oskuseid ning julgust antud perioodil. Siiski vajaksid saadud tulemused konkreetsemaid näiteid, et nende põhjal analüüsida.

Märkimist väärrib, et kõik intervjuueeritavad mainisid intervjuu käigus, et nad ei naudi esinemist. Intervjuueerija ei küsinud ühtegi küsimust õpetaja enda esinemisjulguse kohta. Kaks õpetajat hakkasid sellest ise siis rääkima, kui diktofoniga salvestamine oli kinni pandud. Õpetajad tõid välja, et nad küll ei karda esinemist, aga ise vabatahtlikult kuskile esinema ei lähe. Õpetajad mainisid, et on tööstaažiga omandanud pädevused ja oskused, et tulla esinemisega positiivselt toime. Laste suurimaks eeskujuks on täiskasvanud ning lasteaias õpetajad. Sellest järeldades saab esinemisjulgust omandada ka siis, kui loomupärast esinemissoovi ei ole. Samas tõstatab see töö autori jaoks küsimuse, et kui õpetajad ei naudi esinemist, kas ja mil määral mõjutab see õpetajate poolt valitud tegevusi ning nende tihedust, et esinemisjulgust efektiivselt ja süsteemselt kujundada ning toetada. Sellele küsimusele uurimistööga piisavalt sisukat tulemust ei saadud, kuid see polnud ka eesmärk.

Kokkuvõtteks selgus uurimusest, et õpetajad peavad esinemisjulgust oluliseks ning teevad erinevaid tegevusi, et seda kujundada ja toetada. Märkimist väärrib, et kuigi õpetajad tõid erinevaid näiteid tegevustest ning üritustest, mis toetavad lasteaialaste esinemisjulgust, siis ükski õpetaja ei mõtle teadlikult eelnevalt esinemisvalmiduse ja -julguse kujundamisele ja toetamisele süsteemselt ja järjepidevalt, vaid see tuleb loomulikult ning avastatakse hiljem analüüsid. Esinemisjulgust ei saa küll ühelgi skaalal hinnata, kuid siiski on võimalik seda teadlikult toetada ning luua selleks sobivad tegevused ja keskkond, kus lapsed julgevad proovida ja katsetada, et tekitada pagas edaspidises elus hakkama saamiseks.

Uurimistöö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Hilisemas analüüsis võib töö kitsaskohaks lugeda asjaolu, et tulemused jäid pinnapealseks. Selle vältimiseks oleks autor võinud peale uurimistöös osalevate intervjuueeritavate nõusoleku saamist saata neile enne intervjuu toimumist meilile pidepunktid, millele intervjuueeritavatel oleks eelnevalt olnud võimalus mõelda ning teha märkmeid. Kuigi meilis tutvustati uurimistöö teemat ning eesmärki, oleks eelnevalt saadetud pidepunktid andnud töö autori

arvamusel sisukamaid tulemusi. Mitu intervjuueeritavat mainisid intervjuu jooksul, et hetkel ei oska rohkem tegevusi nimetada, mida laste esinemisjulguse toetamiseks ja kujundamiseks tehakse. Samuti võiks edasistes uuringutes keskenduda näiteks ühele kindlale vanusegrupile või õppekava valdkonnale, et saada sisukamat informatsiooni ning konkreetseid näiteid tegevustest ja meetoditest, mida oleks võimalik rakendada.

Käesoleva bakalaureusetöö praktiliseks väärtuseks on lasteaiaõpetajatelt saadud arvamused, kogemused ning tegevused, mille tulemustest võiks kasu olla teistele õpetajatele kui ka lapsevanematele. Uurimuse tulemuste abil saavad nad ülevaate esinemisjulguse olulisusest ning praktilisi näiteid, kuidas kujundada ja toetada lasteaialaste esinemisjulgust. Huvitav ja väärtuslikum oleks uurimust läbi viia rohkemates lasteaedades, keskendudes kindlamale aspektile esinemisjulguse toetamises ja kujundamises ning neid võrrelda ja luua õpetajaid toetav materjalide kogumik.

Tänuõnad

Töö autori suurimad tänuõnad lähevad uurimistöös osalenud õpetajatele, kes olid nõus andma intervjuud, jagades enda kogemusi ja arvamusi. Autor tänab juhendaja Ilona Võiku nõuannete ja edasiviiva tagasiside eest töö koostamise protsessis. Autor tänab ka enda lähedasi, kes olid toeks töö valmimise jooksul.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Triinu Sepp

Allkirjastatud digitaalselt

23.05.2023

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Triinu Sepp,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

“Lasteaiaõpetajate kirjeldused laste esinemisjulguse kohta ja õpetajate võimalused esinemisjulgust koolieelses eas kujundada”,

mille juhendaja on Ilona Võik,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Triinu Sepp

23.05.2022

Kasutatud kirjandus

- Aedma, K. (2012). *Avalik esinemine. Avalik esinemine hirmuhigita! Kuidas ärevusest saab elevus?* Active Print OÜ.
- Almazova, O. V., Veraksa, A. N., Bukhalenkova, D. A., Dontsov, A. I., Zotova, O. Yu. & Perelygina, E. B. (2017). *Development features of preschool children with different anxiety levels.*
<https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2017.12.2>
- Ballani, S. (2020). *Etiquette Learning and Public Speaking: Early Etiquette Learning and Its Impact on Higher Education and Working Professionals.*
<https://publications.waset.org/10011315/etiquette-learning-and-public-speaking-early-etiquette-learning-and-its-impact-on-higher-education-and-working-professionals>
- Duran, M. (2021). *The Effects of COVID-19 Pandemic on Preschool Education.*
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1297809>
- Hage, M. (1994). *Kõnelema!*. Tallinna Raamatutrükikoda.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). Mis on kõnearendus? *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel* (lk 9-13). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hein, I. (2014). *Draamaraamat*. Maurus Kirjastus OÜ.
- Herbein, E., Golle, J., Tibus, M., Schiefer, J., Trautwein, U., & Zettler, I. (2018). *Fostering elementary school children's public speaking skills: A randomized controlled trial.*
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095947521730628X>
- Jabali, S. M. (2021). *The Impact of the Corona Pandemic on the Psychological and Social Resilience of Kindergarten Children from the Point of View of Parents.*
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1291386>
- Jaggy, A. K., Kalkush, I., Bossi, C. B., Weiss, B., Sticca, F., & Perren, S. (2023). *The impact of social pretend play on preschoolers' social development: Results of an experimental study.* <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0885200623000108>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152.*
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Mägi, K. (2020). *Õpikoera kaasamise mõju esinemisärevusele ühe kooli 3. klasside õpilaste näitel.* Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/67994/magi_katriin_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Niilo, A., & Kikas, E. (2008). Mäng. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. E. Kikas (Toim), (lk 120–137). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Nugin, K. (2005). Laps ja ühiskond. K. Henno (Toim), *Laps ja lasteaed* (lk 79-87). AS Atlex.
- Paats, M., & Gauk, K. (2002). Mängides tuleb esinemisjulgus. *Tervisliku eluviisi harjumus kaasa lasteaiast* (lk 15–17). Põlva Kultuuri- ja Huvikeskus.
- Pill, T. (2014). Draamaõpetus lasteaias. H. Tammiste (Koostaja), *Tarkus tuleb tasapisi* (lk 11–37). AS Atlex.
- Prits, M. (2002). *Olge sõna peremees. Avaliku esinemise käsiraamat*. AS Atlex.
- Põhikooli riiklik õppekava (2010). *Riigi Teataja I 2010*, 6, 22.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13273133>
- Raadik, S. (2003). *Mängime õppides. Draamakasvatus II*. Avita
- Raadik, S. (2001). *Õpime mängides. Draamakasvatus lasteaias ja algklassides*. Avita
- Rothe, J., Buse, J., Uhlmann, A., Bluschke, A., & Roessner, V. (2021). *Changes in emotions and worries during the Covid-19 pandemic: an online-survey with children and adults with and without mental health conditions*.
<https://capmh.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13034-021-00363-9>
- Santilli, S., Ginevra, M. C., Camussi, E., Lodi, E., Nota, L., & Patrizi, P. (2020). *Courage in childhood: Classifying the actions of courage performed by elementary school students*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17405629.2020.1822161>
- Silverman, D. (2016). *Qualitative research*. SAGE Publications Ltd.
- Smith, C. M., & Sodano, T. M. (2011). Integrating Lecture Capture as a Teaching Strategy to Improve Student Presentation Skills through Self-Assessment. *Active Learning in Higher Education*, 12(3), 151–162.
- Suurmaa, M. (2018). *Lasteaiaõpetajate kirjeldused laste sotsiaalsete ja enesekohaste oskuste arendamisviisidest lasteaias*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/61968/suurmaa_monika_ma.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Swale, J. (2020). *Draamamängud koolitundi ja töötuppa*. Studium.
- Tombak, A. (2014). *Importance Of Drama In Pre-School Education*.
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814044255?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=7cbdf6fdcad9c7ef
- Zachest, K. (2021). Sissejuhatus. *Draamamängud väikestele lastele* (lk 13–22). Studium.
- Zalta, G. (2006). *Using Drama with Children*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1107900.pdf>

- Vears, D. F., & Gillam, L. (2022). *Inductive content analysis: A guide for beginning qualitative researchers*. <https://fohpe.org/FoHPE/article/view/544>
- Vorderman, C. (2020). Esinemisoskuste arendamine. *Õpime üheskoos õppima. Visuaalne teejuht õpioskuste juurde* (lk 98–99). Koolibri AS.
- Woolland, B. (2013). *Teaching primary drama*.
https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=K1BpAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=importance+of+drama+play+children&ots=pvcAccALO&sig=G1q3DrAYb0h53WNGKS0Z4WyE7fA&redir_esc=y#v=onepage&q=importance%20of%20drama%20play%20children&f=false
- Woolfson, C. R. (2004). Häbelikkusest ülesaamine. *Miks lapsed nii käituvad?* (lk 168–169). Varrak.
- Õun, T., Tuul, M., & Ugaste, A. (2020). Alusharidus loob vundamendi. M. Heidmets (Toim), *Haridusmõte* (lk 202–217). Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivse uurimistöö olemus. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes* (lk 52–61). Tartu Ülikool.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisa 1. Intervjuu küsimused

Soojendusküsimused - koostöise ja usaldusliku õhkkonna loomine

1. Milline on Teie haridustase?
2. Kaua olete lasteaia õpetajana töötanud?
3. Mis vanuses lapsi praegu õpetate?

Põhiküsimused

1. Mida tähendab Teie jaoks esinemisjulgus?
2. Kui oluliseks peate esinemisjulgust? Miks?
3. Mis mõjutab esinemisjulgust või selle kujunemist Teie arvamutel? Tooge palun näiteid.
4. Kas toetate teadlikult lasteaialaste esinemisjulgust? Kui jah, siis kuidas toetate igapäevaselt lasteaialaste esinemisjulgust? Tooge palun näiteid.
5. Mis mõjutab Teie arvamusel laste soovi esineda? Tooge palun näiteid.
6. Kas tunnete, et laste esinemisjulguses on viimaste aastate jooksul toimunud muutusi? Miks nii arvate? Mis tekitab selliseid tundeid?
7. Kuidas esinevad lapsed Teie arvamusel/kogemusel? Kas lapsed näitavad soovi esinemiseks või pigem pelgavad?
8. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, kavandamine ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse riiklikus õppekavas seitsmes valdkonnas - mina ja keskkond, keel ja kõne, eesti keel kui teine keel, matemaatika, kunst, muusika ja liikumine. Tooge palun välja kolm valdkonda, mille raames Teie laste esinemisjulgust toetate.
9. Milliseid tegevusi teete, et toetada laste esinemisjulguse tekkimist ja arendamist? Tooge palun näiteid.
10. Kuidas mõjutab esinemisjulgus Teie arvamusel/kogemusel laste hakkama saamist koolis ja edasises elus?
11. Milliseid võimalusi pakub Teie lasteaed lastele esinemiseks? Kas on mõni lasteaia sisene üritus või osalete konkurssidel? Tooge palun näiteid.
12. Mis takistab Teie arvamusel/kogemusel laste esinemisjulguse toetamist ja arendamist?

Lõpüküsimused

1. Kui Teil on mõni lugu esinemisjulgusega seotud, siis palun rääkige sellest.
2. Mida sooviksite veel teema kohta lisada?
3. Kas Teil on mõni küsimus/soovitus minule?

Lisa 2. Väljavõte uurija päevikust

-
12. aprill 2023 Täna on kolm intervjuud. Õpetajale ei sobinud eelmine aeg ning teeme prooviintervjuu kell 7 hommikul. Närv on sees, sest otsustasin teha prooviintervjuu inimesega, keda isiklikult ei tunne. (...) Enne intervjuu alustamist käisime veel jäneseid söötmas. Minu jaoks oli nii väärtuslik näha, kuidas teistes lasteaedades asjad toimivad. Sain kohe hommikul vara nii palju positiivseid emotsioone ja ideid, mida ise hiljem kasutada. (...) Teine intervjuu sai läbi ning tunnen, et see läks kehvemini kui prooviintervjuu. Minu küsimused venisid pikaks ning küsisin ühes küsimuses mitu teemat, ega pole enam kindel, kas sain vastuseid, mida töös kasutada. (...) Kolmas intervjuu läks kiiresti. Õpetaja vastas konkreetselt ning lühidalt. Nii hea, et õppekavast väljavõtte printisin, sest õpetaja sellele toel tõi näiteid. Pean ise järgmistel intervjuudel rohkem suunama kuidagi sellele toetuma. Ehk saan veelgi rohkem erinevaid näiteid.
-
13. aprill 2023 Kõigile õpetajatele sobib intervjuueerimiseks üks aeg, kuidas see võimalik on. Intervjuu Siiriga. Tunnen Siirit ning olen elevil. (...) Nii positiivne kogemus jälle. Küsisin julgemalt lisa- ja täpsustavaid küsimusi. Muidugi siis kui salvestuse kinni panin, tuli teema kohta kõige põnevamaid ja töösse sobivaid näiteid ja kogemusi.
-
14. aprill 2023 Alustasin esimese intervjuu transkribeerimist. See võtab nii kaua aega. Täna on kaks intervjuud. Ühtegi õpetajat isiklikult ei tunne, seega olen pisut pabinas. (...) Sain kõige pikema intervjuu. 54 minutit ja juttu oleks veel jätkunud, kui poleks lõuna läbi saanud. Osad vastused läksid teemast mööda. (...) Teine intervjuu läks nii kiiresti. Ei osanud üldse lisaküsimusi küsida. Tundsin, kuidas intervjuueeritav ei soovinud väga põhjalikult vastata.
-
18. aprill 2023 Viimane intervjuu on Riinaga. Jälle üks mega positiivne kogemus. (...) Tunnen, kuidas olen nendest intervjuudest nii palju positiivset energiat ja ideid saanud. Iga intervjuuga õpin iseennast rohkem tundma ning tean, milline õpetaja ma olla tahaksin.
-
23. aprill 2023 Transkribeerisin kaks intervjuud. Hakkasin pisut kahtlema, et kas saan ikka vajalikku materjali, aga olen leidnud teisi aspekte, millele algul ei keskendunud. Ja miks ma küll puterdan küsimusi küsides. Kindlasti pean seda harjutama.
-
4. mai 2023 Kõik intervjuud on transkribeeritud. (...) Kodeerin. Nii palju koode tuleb.
-
5. mai 2023 Analüüsisime kaaskodeerijaga koode ning ülevaade on palju parem. Asi ei tundu enam nii segane. Nüüd tuleb hakata kiiresti tulemusi ja analüüsi kirjutama.
-